

مقطع تحصیلی: کاردانی □ کارشناسی ■ رشته: روابط عمومی ترم: سال تحصیلی: ۹۹-۹۸
نام درس: نظریه های ارتباط جمعی نام و نام خانوادگی مدرس: فریده مطیعی
آدرس email مدرس: تلفن همراه مدرس 0921-2796071

جزوه درس: نظریه های ارتباط جمعی مربوط به هفته : یازدهم ■
text: دارد ■ ندارد □ voice: دارد □ ندارد ■ power point: دارد □ ندارد ■
تلفن همراه مدیر گروه :

با نام و یاد خداوند مهربان

نظریه های ارتباط جمعی - جلسه یازدهم

❖ رسانه ها و حوزه عمومی

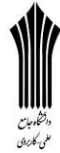
یورگن هابرماس در کتاب دگرگونی ساختاری حوزه عمومی به تبیین پیدایش تاریخی اجتماعی افکار عمومی طبقه می متوسط و بورژوا و استقلال نسبی آن از سلطنت مطلقه در اروپای قرون هجدهم و نوزدهم می پردازد.

وی حوزه عمومی یا به بیان صحیح تر، آن چه «حوزه عمومی بورژوایی» می نامد را زاده ویژگی های اصلی جامعه سرمایه داری روبه رشد در انگلستان سده هجدهم می داند که طی آن کارآفرینان سرمایه دار توانستند برای کسب استقلال از دولت و کلیسا مبارزه کنند و به خواسته خود دست یابند. او در توضیح این مفهوم می نویسد: حوزه عمومی بورژوایی در وهله اول قلمرویی بود که در آن افراد خصوصی گرد هم می آمدند و «عموم» را شکل می دادند. آن ها به تدریج توانستند حوزه عمومی تحت کنترل دولت را زیر سیطره خود در آورند و اقتدار آن را به چالش بکشند.

هابرماس، ابزار اصلی منازعه سیاسی در درون حوزه عمومی را ابزاری جدید و بدون سابقه تاریخی می داند؛ یعنی استفاده عمومی از خرد جمعی. عمده ترین اشکال نهادی حوزه عمومی که هابرماس به آن ها اشاره می کند عبارتند از «سالن ها» در فرانسه، محافل ادبی و آموزشی در آلمان و قهوه خانه ها در انگلستان، که محل بحث و مناظره درباره مسائل و موضوعات بودند.

این نهادها سه معیار مشترک داشتند:

۱. همه شرکت کنندگان در بحث، برابر و هم شأن تلقی می شدند؛
۲. مباحث بر موضوعاتی متمرکز بود که به ندرت مورد پرسش اشراف زمین دار قرار می گرفت؛
۳. هر کس مجاز به شرکت در مباحث حوزه عمومی بود.

در راستای مبارزه برای استقلال از دولت به عنوان استراتژی اساسی حوزه عمومی بورژوازی، مبارزه ای طولانی برای تأسیس نشریات مستقل از دولت شکل گرفت. مطبوعات سده های هجدهم و نوزدهم در عین حال که دربرگیرنده طیف گسترده ای از نظرات بودند، به شکل قابل توجهی خود را متعهد می دانستند که مسائل مربوط به پارلمان را به طور کامل پوشش دهند و این نشانه بارزی از پیوند مبارزه برای آزادی مطبوعات با مبارزه برای اصلاحات پارلمانی بود.

اُبرین با اشاره به آراء هابرماس، سه عنصر اصلی حوزه عمومی را این گونه برمی شمارد:

۱. حوزه عمومی به مکانی برای تبادل نظر نیاز دارد که برای همه قابل دسترسی باشد و امکان

بیان و مبادله تجربیات اجتماعی و دیدگاه ها در آن جا وجود داشته باشد.

۲. در حوزه عمومی، مواجهه با دیدگاه ها و نقطه نظرات از طریق مباحثه عقلانی و منطقی

صورت می گیرد. به این معنی که انتخاب سیاسی «منطقی» تنها زمانی ممکن است که حوزه عمومی در وهله نخست، شناخت و درک آشکاری نسبت به گزینه های ممکن عرضه کند؛ به طوری که هر شخص بتواند از بین آن گزینه ها دست به انتخاب بزند. رسانه ها باید گسترده ترین طیف ممکن چارچوب ها یا چشم اندازها را عرضه کنند تا شهروندان نسبت به آن چه که انتخاب نکرده اند نیز آگاه شوند.

۳. بازبینی و نظارت منظم و نقادانه بر سیاست های دولت، وظیفه اصلی حوزه عمومی است.

هدف اصلی حوزه عمومی این است که میان شهروندان، درباره «خیر مشترک» بحث های انتقادی عقلانی صورت گیرد تا این امر به صورت بندی یا تدوین سلسله اقداماتی که در جهت منافع عموم عمل می کند، منتهی شود. در این میان، رسانه های جمعی با توجه به تمرکزشان بر انتشار اخبار و تحلیل های انتقادی در مورد عملکرد دولت، یکی از ارکان حوزه عمومی کارآمد هستند.

"جدایی جامعه و دولت، باعث جدایی حوزه عمومی از قلمرو خصوصی شد. حوزه عمومی و حوزه اقتدار دولت پا به پای هم گسترش می یافتند. درون قلمرو خصوصی، «حوزه عمومی» واقعی قرار داشت، زیرا از افراد خصوصی تشکیل شده بود. بنابراین، در قلمرویی که جایگاه افراد خصوصی بود، باز هم بین حوزه های عمومی و خصوصی تمایز وجود داشت.

حوزه خصوصی هم شامل جامعه مدنی و هم شامل خانواده ای بود که خود دارای «فضایی صمیمی» بود. حوزه عمومی سیاسی از حوزه ادبی نشأت گرفت و موفق شد از طریق افکار عمومی، دولت را با نیازهای جامعه آشنا و سازگار سازد."

نشریات و گاه نامه های انتقادی که از دل حوزه عمومی سربرآورده بودند، با بسط و گسترش گفت و گوی عقلانی و انتقادی و هشیارسازی سیاسی، نقش مهمی در پیشبرد و تعمیق مدرنیته سیاسی داشتند. اما بعدها به

خاطر تجاری شدن رسانه ها و کاهش محتوای سیاسی، جماعت تحلیل گر فرهنگ، به توده مصرف کننده فرهنگ تبدیل شدند و با ادغام دوباره دولت و جامعه و «باز فئودالی شدن حوزه عمومی»، فضا برای پیدایش نوعی حوزه ی عمومی فریبکارانه و نمایشی فراهم شد.